

Ρητορικά αγωνίσματα

1. Εκφραστική Ανάγνωση

2. Αυθόρμητος Λόγος

3. Προτρεπτικός Λόγος

4. Διττοί λόγοι ή Αγώνες

Αντιλογία

Εκφραστική Ανάγνωση

Αξιολόγηση:

- **Επιλογή κειμένου** [1-5 βαθμοί στα προεπιλεγμένα κείμενα]

Κριτήρια: καταλληλότητα, αυτοτέλεια, δυσκολία, διάρκεια

- **Εισαγωγή** [1-5 βαθμοί]

Κριτήρια: σαφήνεια, επάρκεια

- **Σκηνική παρουσία** [1-5 βαθμοί]

Κριτήρια: κινήσεις του σώματος και εκφράσεις τού προσώπου, επαφή με το ακροατήριο, ανάγνωση και όχι απομνημόνευση

- **Εκφορά του λόγου** [1-10 βαθμοί]

Κριτήρια: άρθρωση, χροιά, ρυθμός, επιτονισμός, στίξη

- **Απόδοση ύφους του κειμένου** [1-15 βαθμοί στα προεπιλεγμένα κείμενα, 1-20 βαθμοί στα άγνωστα κείμενα]

Κριτήρια: ατμόσφαιρα, χαρακτήρες, συναισθήματα

- **Ανάγνωση φράσης** με πολλούς διαφορετικούς τρόπους / ύφος (π.χ. «Αυτός είναι ο πίνακας»)
- **Προσθήκη στίξης** σε κείμενο
- Ανάγνωση κειμένου με **έντονη απόδοση στίξης** - οι ακροατές μαντεύουν
- **Ασκήσεις ύφους** (π.χ. του Ρ. Κενώ)
- **Παραστατική αφήγηση**** (storytelling) σταδιακά από ανέκδοτο, σε παραμύθι (μύθο κ.λπ.), σε προσωπική αφήγηση, σε φανταστική αφήγηση, σε αφήγηση ιστορικού γεγονότος, με παραλλαγές / αλλαγές ρόλων στην ιστορία κ.ά. (Πελασγός, 2008)
- Ασκήσεις **ορθοφωνίας**** (Παπακωνσταντίνου, 2005)

Εκφραστική ανάγνωση

Τι προσέχω :

- **Στίξη** κειμένου (άψογη απόδοση) – ιδιαίτερη προσοχή στην απόδοση των συναισθημάτων του συγγραφέα / του ήρωα
- **Δύναμη** των λέξεων (υπογραμμίζω τις λέξεις που έχουν «βάρος» νοηματικό ή συναισθηματικό) – τονίζω ιδιαίτερα **ονόματα** και **αριθμούς**
- **Ρυθμός** – **ένταση** φωνής (ποικιλία ανάλογα με το περιεχόμενο)
- **Παύσεις** (προσδίδουν δραματική ένταση και ξεκουράζουν τον ακροατή)
- **Οπτική επαφή** με κοινό κατά διαστήματα (κυρίως στα σημεία όπου θέλουμε να τονίσουμε κάτι ακόμη περισσότερο)
- **Μετρημένη χρήση κίνησης** σώματος και χεριών

- Το **μη αναμενόμενο**, κυρίως στην αρχή, αλλά οπωσδήποτε στο τέλος, είναι εκείνο που θα δημιουργήσει τις καλύτερες εντυπώσεις. Αλλά και η κλιμάκωση του λόγου, δηλαδή η σταδιακή προώθηση της αφήγησης προς ένα υψηλό σημείο έντασης, κεντρίζει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον του κοινού.
- Ο **στόχος είναι η τέρψη του ακροατηρίου** (και όχι η πειθώ, όπως στον προτρεπτικό λόγο και στους διττούς λόγους).
- Μέσα στο ένα λεπτό της προετοιμασίας ο ομιλητής μπορεί να κάνει ένα **brainstorming** και να επιλέξει τις έννοιες που μπορούν να συνδυαστούν ευκολότερα.

Αυθόρμητος λόγος

- Η έννοια του «αυθόρμητου» δεν αφορά μια απλή συνειρμική ομιλία (δεν λέω «ό,τι μου κατέβει»). Ο αυθορμητισμός στηρίζεται στην αναζήτηση ή, καλύτερα, στην ικανότητα του ομιλητή να κάνει τις πιο **επιτυχημένες συνδέσεις μιας έννοιας με άλλες**, επεκτείνοντας, αντιστρέφοντας, εκμηδενίζοντας, προσθέτοντας, αφαιρώντας, σχηματοποιώντας, χρωματίζοντας, χρησιμοποιώντας συμβολισμούς και μεταφορές κ.ά.
- Ο στόχος είναι να δημιουργηθεί, μέσα σε ένα λεπτό, ένας **απολαυστικός για το κοινό** τρίλεπτος λόγος, που δεν θα είναι απλώς μια απαρίθμηση της μορφής «η λέξη αυτή μου φέρνει στο μυαλό αυτό α! και αυτό... και το άλλο...». **Χρειάζεται συνοχή, δομή, άμεση σχέση με το θέμα, αντίκτυπο σε όλους τους ακροατές εξίσου και, πάνω απ' όλα, πρωτοτυπία!**
- Θυμόμαστε το **τρίπτυχο της δημιουργικής σκέψης**: Πολλές, καλές και πρωτότυπες ιδέες!

Αυθόρμητος λόγος

Κριτήρια αξιολόγησης:

- **Σχέση με το θέμα (1-10 βαθμοί):** Συνάφεια και νοηματική σύνδεση, επαρκής ανάπτυξη των διαστάσεων τού θέματος.
- **Ποιότητα των ιδεών (1-10 βαθμοί):** Επαρκής ανάλυση και αφήγηση τής ιδέας ή τού ζητήματος, αποτελεσματική ανάπτυξη επιχειρημάτων εάν χρησιμοποιηθούν, ανάδειξη των πιο σημαντικών ιδεών, πρωτοτυπία, ευρηματικότητα.
- **Διαύγεια και Συνοχή τού λόγου (1-10 βαθμοί):** Καθαρότητα και σαφήνεια, αλληλουχία, σύνδεση και ομαλή μετάβαση μεταξύ των ιδεών του ομιλητή.
- **Παρουσία τού ομιλητή (1-20 βαθμοί):** Εκφραστικότητα, στάση και κινήσεις τού ομιλητή, ευφράδεια, άνεση, συνεχής ροή τού λόγου, καλή οπτική επαφή με το ακροατήριο.

Δραστηριότητες για βελτίωση

- **Ας μεγαλώσουμε τις προτάσεις!** (πώς από μία πρόταση «στήνεται» ολόκληρος διάλογος με τις κατάλληλες ερωτήσεις – αξιοποίηση και στον γραπτό λόγο). Εναλλακτικά: Μπορεί να δοθούν και σε καρτέλες θέματα με έτοιμες τις ερωτήσεις από κάτω. Αργότερα δίνουμε θέματα σύντομα χωρίς ερωτήσεις (στον αυθόρμητο λόγο).

Π.χ. Πήγα μια βόλτα στη θάλασσα. - Πότε; (Την Κυριακή το πρωί πήγα μια βόλτα στη θάλασσα). - Με ποιους; - Πώς ήταν η θάλασσα; - Πώς ένιωσες; - Γιατί; Ένα σπουργίτι χτύπησε το τζάμι μου / Ο ταχυδρόμος έφερε το δέμα / Μπήκα για πρώτη φορά στο αεροπλάνο / Φοβήθηκα πολύ

- **Με αφορμή λογοτεχνικούς διαλόγους...**

Συνεχίζουμε το διάλογο / μπαίνουμε στη θέση του ήρωα / μεταφέρουμε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και φτιάχνουμε μονολόγους / ενδυναμώνουμε την επιχειρηματολογία / αλλάζουμε το ύφος / αλλάζουμε τους ρόλους / σκηνοθετούμε τη δική μας σκηνή

- **Εσωτερικοί μονόλογοι... που τους ακούν όλοι! Τι σκέφτεσαι όταν...**

Π.χ. βλέπεις έναν άστεγο; Βλέπεις δύο άτομα να μαλώνουν στο δρόμο; Βλέπεις μια μητέρα να μαλώνει μπροστά σε όλους το μωρό της; Βλέπεις μια υπέρβαρη κυρία να κρατά δύο παγωτά στα χέρια της;

- **Στιγμιότυπα... (ύφος, επιλογή πληροφοριών)**

Π.χ. «Τη μια στιγμή όλα τα παιδιά έπαιζαν χαρούμενα και την άλλη ο Πέτρος και ο Γιώργος έπεσαν στο πάτωμα και χτυπούσαν με μανία ο ένας το πρόσωπο του άλλου...». Ακούγονται διαδοχικά αφηγήσεις από διαφορετικά παιδιά: κάποιος περιγράφει το περιστατικό στον διευθυντή, κάποιος στη μητέρα του Πέτρου που κλαίει, κάποιος στον πατέρα του Γιώργου που φωνάζει επιθετικά, κάποιος στους συμμαθητές που δεν ήταν μπροστά, κάποιος επισκέπτεται τα παιδιά στο νοσοκομείο...

- **Τι προηγήθηκε; (Αρχή – μέση [κορύφωση] – τέλος)**

Π.χ. Η παχουλή κυρία βρέθηκε φαρδιά-πλατιά πάνω στο πεζοδρόμιο / Έτσι ο Γιάννης βρέθηκε με τα ρούχα στη θάλασσα / Το πρωί αντίκρισα τον χιονάνθρωπό μου διαλυμένο

- **Σκέψου το τέλος της ιστορίας. Και μετά σκέψου άλλο ένα!**

Π.χ. Ήταν ένα κυριακάτικο πρωινό. Η πόρτα της αυλής δεν είχε κλείσει καλά. Ο σκύλος μας το 'σκασε. Εκείνη τη στιγμή ένα αυτοκίνητο περνούσε με μεγάλη ταχύτητα...

- **Τι μπορεί να έχει συμβεί; Πόσα «μπορεί» μπορείς να σκεφτείς;**

Π.χ. όταν άκουσες ένα δυνατό φρενάρισμα / όταν άκουσες μια σειρήνα / όταν άκουσες κάποιον να φωνάζει «Βοήθεια!» / όταν είδες έναν άνθρωπο να κυκλοφορεί έχοντας καλυμμένο το κεφάλι του με μια χάρτινη σακούλα

- **Τι και τι μπορεί να συμβεί, όταν...**

Π.χ. πετάξεις μια πέτρα / χτυπήσεις έναν συμμαθητή σου / τρέχεις /

- **Απροσδόκητες καταστάσεις**

Π.χ. Ένα πρωί δεν άκουσα το ξυπνητήρι! / Αδιάβαστος! / Ένας άγνωστος στην πόρτα! / Ξέχασα τη βρύση της μπανιέρας ανοιχτή!

- **Τηλεγραφήματα και κείμενα. Πες μια ιστορία μόνο με ρήματα / μόνο με επίθετα / μόνο με επιρρήματα. Ή μετάτρεψε ένα τηλεγράφημα σε κείμενο.**

Κάποιες πηγές άντλησης ιδεών...

**Αυθόρμητος
λόγος**

συμβολική /
μεταφορική
σημασία

παραλλαγές
σε μορφή,
σχήμα,
μέγεθος,
χρώμα κ.λπ.

συναισθήματα
που
δημιουργεί η
έννοια

σχετικές
παροιμίες,
γνωμικά,
μύθοι του
Αισώπου,
γεγονότα
μυθολογίας,
κάθε είδους
πηγή (οικεία
στο κοινό)

ιστορικά ή
επίκαιρα
γεγονότα

προσωπικά
βιώματα

αντίθετη έννοια
ή απουσία
έννοιας («τι θα
συνέβαινε, αν
δεν υπήρχε...»)

Προτρεπτικός λόγος

- **Προσχεδιασμένη ομιλία.** Ο ομιλητής επιδιώκει να **προτρέψει** το κοινό να δεχθεί τη θέση που υποστηρίζει και **όχι απλώς να το ενημερώσει.**
- Το θέμα τού Προτρεπτικού Λόγου δίνεται **45 λεπτά** πριν από την εκφώνησή της ομιλίας και είναι διαφορετικό σε κάθε γύρο.
- Οι διαγωνιζόμενοι **έχουν την επιλογή να αποδεχτούν ή να απορρίψουν** τη θέση που τους δίνεται και να το διαπραγματευτούν με τον πιο αποτελεσματικό κατά την κρίση τους τρόπο.
- **Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας οι μαθητές** δεν μπορούν να χρησιμοποιούν κανένα βοηθητικό μέσο (**έντυπο ή ηλεκτρονικό**).
- Η διάρκεια του προτρεπτικού λόγου είναι **το λιγότερο 5 λεπτά και το περισσότερο 6 λεπτά**, και επιτρέπεται η χρήση των σημειώσεων της προετοιμασίας.

- Ανάλυση τριών βασικών παραμέτρων πριν από την προετοιμασία: Ποιος μιλάει; Με τι σκοπό; Σε ποιους;
- Προσοχή! 1. Δεν μιλάμε όπως γράφουμε! 2. Προσαρμόζουμε το ύφος και το λεξιλόγιό μας ανάλογα με το θέμα και το ακροατήριο.

Αξιολόγηση

- **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (1-20 βαθμοί):** Οι ομιλητές πρέπει να **οριοθετήσουν** το θέμα, να αναδείξουν τις σημαντικότερες **πτυχές** του και κυρίως να αναπτύξουν πρωτότυπες ιδέες και προτάσεις. Καθώς στόχος τού λόγου είναι η **προτροπή** τού κοινού προς την αποδοχή ή απόρριψη μίας θέσης, πρέπει να προσφέρουν επιχειρήματα που θα κριθούν με βάση τη συνάφεια με το θέμα, τη λογική τους συγκρότηση και την επαρκή τεκμηρίωσή τους.

Διττοὶ λόγοι

ἢ

Ἀγῶνες Ἀντιλογίας

Ο ρόλος κάθε ομιλητή:

1^{ος}: 1. Ορισμός του θέματος, 2. Γενική παρουσίασης της θέσης, 3. Διατύπωση επιχειρημάτων

2^{ος}: 1. Αποδοχή (ή απόρριψη) του ορισμού, 2. Γενική παρουσίασης της αντίθεσης, 3. Αντίκρουση των επιχειρημάτων του 1^{ου} και / ή προβολή νέων

3^{ος}: 1. Αντίκρουση της Επιχειρηματολογίας του 2^{ου}, 2. Υποστήριξη του Λόγου με νέα, συμπληρωματικά ή εξειδικευμένα επιχειρήματα

4^{ος}: 1. Αντίκρουση της Επιχειρηματολογίας του 1^{ου} και του 3^{ου}, 2. Υποστήριξη του Αντιλόγου με νέα, συμπληρωματικά ή εξειδικευμένα επιχειρήματα

5^{ος}: 1. Η τελική αντίκρουση της επιχειρηματολογίας του Αντιλόγου, 2. Η συνοπτική ανακεφαλαίωση του Λόγου υπογραμμίζοντας τα κυριότερα σημεία της, χωρίς όμως να εισάγει επιχειρήματα που δίνουν νέες διαστάσεις στο θέμα υπό συζήτηση.

6^{ος}: 1. Η τελική αντίκρουση της επιχειρηματολογίας του Λόγου, 2. Η συνοπτική ανακεφαλαίωση του Αντιλόγου υπογραμμίζοντας τα κυριότερα σημεία της, χωρίς όμως να εισάγει επιχειρήματα που δίνουν νέες διαστάσεις στο θέμα υπό συζήτηση.

Δραστηριότητες για βελτίωση

- Ομιλίες σε ποικίλα ακροατήρια με προσαρμογή του ύφους ή/και του τρόπου / των μέσων πειθούς.
- Ασκήσεις με λεξικά (γλωσσικά επίπεδα, μεταφορική χρήση, συνώνυμα – αντίθετα, ορισμός λέξεων και φράσεων κ.ά.)
- Συνέχιση – επέκταση επιχειρηματολογίας (αρχαίων και νεότερων ομιλιών)

Αξιολόγηση

Μεθοδολογία: πιστή τήρηση κανόνων, τήρηση χρόνου, κοσμιότητα κ.λπ.

Επιχειρηματολογία: πληρότητα και πειστικότητα, λογική και συνέπεια, σαφήνεια και καθαρότητα σκέψης, παραδείγματα

Δομή: διάταξη και ιεράρχηση των επιχειρημάτων, εισαγωγικές παρατηρήσεις, σύνοψη κάθε ομιλίας

Ομαδικότητα: Κατανομή εργασίας, εκπλήρωση ρόλου κάθε θέσης και συνεργασία

Ύφος: εκφορά του λόγου, οπτική επαφή, αυτοπεποίθηση

Συμμετοχή: υποβολή εύστοχων και αποτελεσματικών ερωτήσεων, απάντηση σε ερωτήσεις

Αντίλογος: αντίκρουση επιχειρημάτων, πειστικότητα και λογική διάρθρωση της αντεπιχειρηματολογίας, αντιπαραδείγματα

Αξιολόγηση

Στοιχεία της Ομιλίας – Βαρύτητα

- Περιεχόμενο: 50%
- Δομή: 20%
- Εκφορά: 30%

Ο δεκάλογος των διττών λόγων

1. Ερευνώ σε όσο μεγαλύτερο βάθος μπορώ ποικίλα θέματα και παρακολουθώ ανελλιπώς την επικαιρότητα (αρχείο).
2. Προβλέπω τα επιχειρήματα της αντίθετης άποψης
3. Σκέφτομαι τις απαιτήσεις του ακροατηρίου μου και ακολουθώ συγκεκριμένη στρατηγική
4. Συνεργάζομαι στενά με την ομάδα μου
5. Χρησιμοποιώ τους κατάλληλους τρόπους και μέσα πειθούς
6. Διατυπώνω με ορθό και έγκυρο τρόπο και τεκμηριώνω τα επιχειρήματά μου
7. Ακούω με προσοχή τους αντιπάλους, κρατάω σημειώσεις και θέτω ερωτήματα στα κατάλληλα σημεία
8. Αντικρούω σημείο προς σημείο τα αντίπαλα επιχειρήματα
9. Διευκολύνω τους κριτές στην τήρηση σημειώσεων
10. Προσέχω την εκφορά του λόγου μου, δηλ. την παρουσία μου, το ύφος μου, τον τρόπο ομιλίας μου

Ποιος κερδίζει;

1. Αυτός που ακούει καλά!

2. Αυτός που είναι διαβασμένος!

- Έχει άποψη (είναι καλά ενημερωμένος και τεκμηριώνει / αναλύει όσα λέει)
- Μιλάει με σαφήνεια (δεν αφήνει απορίες, διευκολύνει με κάθε τρόπο τους κριτές)
- Είναι συνεπής στο ρόλο του (τηρεί πιστά τους κανόνες, γνωρίζει καλά τι περιμένουν όλοι να κάνει)

3. Αυτός που μιλάει... όντως! Και που μιλάει όμορφα.

- (Επίσημος) προφορικός λόγος (η γλώσσα που μαγεύει και πείθει)
- Αυτοπεποίθηση (η φωνή και η γλώσσα του σώματος που υποστηρίζει αποτελεσματικά το μήνυμα)

Η καλή ομάδα Αντιλογίας είναι:

A. Λειτουργική:

- επιδεικνύει αποτελεσματική συνεργασία,
- είναι σε θέση να διαχειριστεί σε μικρό χρονικό διάστημα συγκρούσεις και διαφωνίες
- επιλέγει ρόλους και συμμετοχή μελών με κριτήριο την καλύτερη δυνατή απόδοση

B. Παραγωγική:

- ακολουθεί με συνέπεια ένα χρονοδιάγραμμα
- παράγει πολλές, καλές και πρωτότυπες ιδέες
- δεν φοβάται το άγνωστο, έχει εμπιστοσύνη στις δυνάμεις της

Δραστηριότητες για βελτίωση

- Ναι μεν..., αλλά...
- Ανακριτική καρέκλα
- Αλφαβήτα με επιχειρήματα
- Διάδρομος συνείδησης
- Τα έξι σκεπτόμενα καπέλα του de Bono

Επιμέλεια: Βάλια Λουτριανάκη